

Spis treści

Wykaz skrótów 6

Wstęp 7

ROZDZIAŁ PIERWSZY: Drogi i bezdroża do „innej” Rosji 13

Rosyjskie „asocjacje” Polaków 13

Wobec „państwa doskonałego” 22

Rosja „inna” – czyli jaka? 27

ROZDZIAŁ DRUGI: Józefa Czapskiego na „dobre i złe z Rosją” 33

„Jak szlachcic kresowy dał się uwieść ekstremizmowi rosyjskiemu”? 37

„Trzecia Rosja” 42

„Opisać to, co w Rosji jest wszędzie” 53

„Co Rosję dzisiejszą od tamtej Rosji różni?” 60

„Tragiczna przeciwstawność Polski i Rosji?” 68

O „swobodę tajemną” na „niehumanitarnej ziemi” 74

ROZDZIAŁ TRZECI: Poddana „dławiącej nienawiści”?
Beata Obertyńska w „domu niewoli” 85

„Po trzykroć przeklęty kraj!” 85

„Ural gore!!” 96

Sowiecka odkrywka 99

ROZDZIAŁ CZWARTY: „Nie sądz Rosji po tym, co widziałeś w obozie”. O Jerzym Gliksmanie i jego wspomnieniach sowieckich 111

„Brak bliższych danych biograficznych”? 112

Tell the West i Powiedz Zachodowi 120

- „Świat mógłby istotnie być lepszy, niż jest” 125
 „Trzeba znać sowiecki system lagrów” 129
 „Cierpiący ludzie rosyjscy są naprawdę dobrzy” 131

ROZDZIAŁ PIĄTY: O „piątą wolność człowieka”
 na „dnie człowieczeństwa”. Kołymska edukacja
 Anatola Krakowieckiego 135

- „Przedeptywanie” kołymskiego śniegu 135
 Zeznanie „przed skamieniałym sumieniem świata” 139
 Doświadczenie „dna ludzkiej egzystencji” 143
 „Wniebogłosość przeciw śmierci” 154

ROZDZIAŁ SZÓSTY: „Duchowe zaplecze” Stanisława
 Vincenza na „sowiecki zalew” 159

- „Aby cię zobaczył każdy Moskal, aby cię usłyszał,
 zrozumiał” 159
 „*Pogawariti' z czielowiekom*”. O sztuce dialogu
 Vincenza 162
 „Wyrazić postawę za pomocą naszych rodzimych
 mitów” 167
 „Rdzeniem świata jest miłość” 171

ROZDZIAŁ SIÓDMY: Józefa Mackiewicza obrona pejzażu
 Rosji 185

- Patriotyzm pejzażu 185
 Carska Rosja – przestrzeń wolności 190
 Rosjanie Mackiewicza, czyli walka o „podobieństwo
 Boże dane człowiekowi” 203

ROZDZIAŁ ÓSMY: „Nie ma szczęścia, jeśli nie ma wolności,
 a wolność to odwaga”. Mężna Rosja Herlinga-Grudzińskiego
 221

„Konspiracja w obronie prawdy”	222
Sołżenicyn i „rosyjskie tradycje”	232
„Kultura” i „Kontinent” – uścisk dłoni ponad przepaściami	252

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY: Intelktualista w „świecie na haku i w świecie pod kluczem”. Rosja, komunizm, Wat	269
---	-----

„Znikczemnienie w komunizmie”	269
„Sarkastyczny racjonalista” i „płaczka pod krzyżem”	274
„Rzeczy minione” czy „opadłe liście”?	288
Od „wielkiego nihilizmu” do „chrześcijańskiej charitas” – rewolucja i literatura	296

Przypisy	315
Wybrana bibliografia	386
Indeks osób	403
Nota bibliograficzna	416